

CZU: 343.54(478)

INFRAȚIUNILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE (art.201¹ CP RM) ÎN LUMINA PREVEDERILOR LEGII nr.196/2016

*Sergiu BRÎNZA, Vitalie STATI**Universitatea de Stat din Moldova*

Prezenta investigație are drept scop analiza infracțiunilor prevăzute la art.201¹ CP RM prin prisma prevederilor Legii nr.196/2016. Analiza efectuată denotă că în art.201¹ CP RM sub denumirea marginală de violență în familie sunt reunite șase variante-tip de infracțiuni și trei variante agravate de infracțiuni. Se stabilește conținutul obiectului juridic special al acestor infracțiuni. Se arată că, în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.a) alin.(1), lit.c) alin.(2) și alin.(3) art.201¹ CP RM, obiectul material îl reprezintă corpul persoanei. Mijloacele economice (inclusiv mijloacele de existență primară) constituie obiectul material al infracțiunii specificate la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM. Referitor la latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM, se argumentează că fapta prejudiciabilă se exprimă în acțiunea sau inacțiunea de: maltratare sau alte acțiuni violente (lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM); izolare sau intimidare (lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM); privare de mijloace economice (inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară) sau neglijare (lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM). Se demonstrează că, în cazul infracțiunilor specificate la lit.a) și c) alin.(1) art.201¹ CP RM, latura obiectivă mai include urmările prejudiciabile sub forma vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, precum și legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. În mod similar, se relevă conținutul laturii obiective a celorlalte infracțiuni specificate la art.201¹ CP RM. Se stabilește momentul de consumare a acestor infracțiuni. De asemenea, se analizează latura subiectivă a infracțiunilor prevăzute la art.201¹ CP RM. Se ajunge la concluzia că în ipoteza de intimidare, consemnată la lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM, atestăm prezența scopului special de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei. Se arată că oricare dintre faptele, care intră sub incidența definițiilor noțiunilor „violență fizică”, „violență sexuală”, „violență psihologică”, „violență spirituală” și „violență economică”, formulate în art.2 al Legii nr.45/2007, poate precede solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție, în sensul lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM. Nu în ultimul rând, se accentuează: calificarea faptei conform lit.c) alin.(2) sau alin.(3) art.201¹ CP RM exclude aplicarea suplimentară a art.150, 151 sau 152 CP RM.

Cuvinte-cheie: *violență în familie, membru de familie, maltratare, acțiuni violente, izolare, intimidare, privarea de mijloace economice, neglijare, vătămarea integrității corporale sau a sănătății, solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție.*

THE OFFENCES RELATED TO DOMESTIC VIOLENCE (art.201¹ PC RM) IN RELATION TO THE PROVISIONS SET FORTH IN LAW no. 196/2016

This study is dedicated to the thorough analysis of the offences provided by art.201¹ PC RM in relation to the provisions set forth in Law no.196/2016. The analysis showed that, under the marginal name of domestic violence, art.201¹ PC RM merges together six type variant and three aggravated variants of offences. In this regard, it is established the content of the special legal object of these offences. It is shown that, in the case of the offences referred to at lett.a) par.(1), lett.c) par.(2) and par.(3) art.201¹ PC RM, the material object is represented by the body of the person. The economic means (including the means for primary life support) are the material object of the offence specified at lett.c) par.(1) art.201¹ PC RM. With regard to the objective side of the offences referred to at par.(1) art.201¹ PC RM, it is argued that the prejudicial act of the offences in question is expressed by the action or inaction of: maltreatment or other violent acts (lett. a) par.(1) art.201¹ PC RM); isolation or intimidation (lett.b) par.(1) art.201¹ PC RM); deprivation of economic means (including the deprivation of means for primary life support) or neglect (lett.c) par.(1) art.201¹ PC RM). It is also established that, in the case of the offences referred to at lett.a) and lett.c) art.201¹ PC RM, additionally the objective side includes and the prejudicial consequences in the form of slight battery or health harm, as well as the causal link between the prejudicial act and the prejudicial consequences. Similarly, it is established the content of the objective side of the other offences specified at art.201¹ PC RM and the end moment of these offences is then determined. Besides, there is analyzed the subjective side of the offences under art.201¹ PC RM. In this regard, it is concluded that, with regard to the offence of intimidation referred to at lett.b) par.(1) art.201¹ PC RM, we attest the presence of the special purpose of imposing his/her/their will or control over the victim. It is shown that any of the acts – which fall under the definitions of the notions of „physical violence”, „sexual violence”, „psychological violence”, „spiritual violence” and „economic violence” mentioned in art.2 from Law no.45/2007 – may precede the request or the application of protective measures, as stipulated in lett.b) par.(2) art.201¹ PC RM. Last but not least, it is emphasized that the classification of the offence according to lett.c) par.(2) or par.(3) art.201¹ PC RM excludes the additional application of art.150, 151 or 152 PC RM.

Keywords: *domestic violence, family member, maltreatment, violent acts, isolation, intimidation, deprivation of economic means, neglect, slight battery or health harm, the request or the application of protective measures.*

Introducere

La 28.07.2016 a fost adoptată Legea nr.196 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [1] (în continuare – Legea nr.196/2016). Prin această lege au fost introduse modificări și completări în actele normative referitoare la violența în familie. În contextul studiului de față, un interes mai mare prezintă următoarele amendamente operate în Codul penal:

1) modificarea art.133¹ CP RM, astfel încât acesta să aibă următorul conținut:

„Articolul 133¹. Membru de familie

Prin membru de familie se înțelege:

a) în condiția de concubinaj: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, sub tutelă și curatelă, rudele, afinii lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii;

b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj)”;

2) completarea alin.(2) art.145 CP RM cu litera e¹) care are următorul conținut: „asupra unui membru de familie”;

3) modificarea dispoziției art.201¹ CP RM, după cum urmează:

„Articolul 201¹. Violența în familie

(1) Acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei;

c) privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății [...].

(2) Faptele prevăzute la alin.(1):

a) săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei;

b) săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție;

c) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății [...].

(3) Faptele prevăzute la alin.(1) și (2) care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere [...].

(4) Faptele prevăzute la alin.(1) sau (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei [...].”

În cele ce urmează, din perspectiva Legii nr.196/2016, vor fi examinate elementele constitutive și circumstanțele agravante ale infracțiunilor prevăzute la art.201¹ CP RM.

Rezultate și discuții

În art.201¹ CP RM, sub denumirea marginală de violență în familie sunt reunite șase variante-tip de infracțiuni și trei variante agravate de infracțiuni¹.

Violența în familie în prima sa variantă-tip este incriminată la lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM: acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății.

La lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM este incriminată violența în familie în a doua sa variantă-tip: acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei.

¹ La lit.c) alin.(2), lit.a) și b) alin.(3) art.201¹ CP RM nu sunt prevăzute circumstanțe agravante ale infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM. Or, nu este posibil ca acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei – manifestată, *inter alia*, prin: maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății; privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății – să provoace ulterior una dintre următoarele urmări prejudiciabile: vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății; vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; sinuciderea sau tentativa de sinucidere. Aceasta pentru că, în raport cu aceste urmări, făptuitorul manifestă intenție. Așa cum manifestă intenție și față de vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății.

Pentru mai multe detalii a se vedea: BRÎNZA, S., STATI, V. *Cu privire la posibila neconstituționalitate a unor amendamente recente operate în Codul penal și în Codul contravențional (Partea II)*. În: Revista Națională de Drept, 2017, nr.2, p.2-12. ISSN 1811-0770

Violența în familie în a treia sa variantă-tip este incriminată la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM: acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății.

La lit.a) alin.(2) art.201¹ CP RM este incriminată violența în familie în prima sa variantă agravată, presupunând că infracțiunile prevăzute la alineatul (1) sunt săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei.

Violența în familie în a doua sa variantă agravată este incriminată la lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM, presupunând că infracțiunile prevăzute la alineatul (1) sunt săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție.

Violența în familie în a patra sa variantă-tip este incriminată la lit.c) alin.(2) art.201¹ CP RM: acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății.

La lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM este incriminată violența în familie în a cincea sa variantă-tip: acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății.

Violența în familie în a șasea sa variantă-tip este incriminată la lit.b) alin.(3) art.201¹ CP RM: acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere.

La alin.(4) art.201¹ CP RM este incriminată violența în familie în a treia sa variantă agravată, presupunând că infracțiunea prevăzută la litera a) alineatul (3) se soldează cu decesul victimei.

După această prezentare a infracțiunilor și circumstanțelor agravante prevăzute la art.201¹ CP RM, să trecem la analiza propriu-zisă a acestora.

Vom începe această analiză cu examinarea infracțiunilor specificate la *alin.(1) art.201¹ CP RM*.

Obiectul juridic special al acestor infracțiuni are, după caz, un caracter complex sau multiplu. Astfel, obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la solidaritatea familială. La rândul său, obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la: sănătatea persoanei (și integritatea fizică sau psihică a persoanei – în ipoteza maltratării) (lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM); libertatea fizică a persoanei (în ipoteza de izolare) sau libertatea psihică a persoanei (în ipoteza de intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei) (lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM); sănătatea persoanei (lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM).

În cazul infracțiunii prevăzute la lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM, obiectul material îl reprezintă corpul persoanei.

Mijloacele economice (inclusiv mijloacele de existență primară) constituie obiectul material al infracțiunii specificate la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM. Mijloace economice reprezintă, probabil, bunurile care se află în posesia victimei. Spunem „probabil”, întrucât această afirmație este lipsită de certitudine. Absența în legea penală și în alte legi a definiției noțiunii „mijloace economice” face ca dispoziția de la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM să fie imprevizibilă.

Noțiunea „mijloace de existență primară” este subsecventă în raport cu noțiunea „mijloace economice”. Din definiția noțiunii „violență economică”, formulată în art.2 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr.45 din 01.03.2007 [2] (în continuare – Legea nr.45/2007), aflăm că mijloace de existență primară sunt: hrana; medicamentele; obiectele de primă necesitate.

În cazul infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM, obiectul material lipsește. Aceasta întrucât izolarea sau intimidarea în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei nu presupun influențarea nemijlocită infracțională asupra vreunei entități corporale.

Victimă a infracțiunilor specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM poate fi oricare membru al familiei făptuitorului. După cum reiese din art.133¹ CP RM, noțiunea de membru de familie presupune două accepțiuni diferite, în funcție de lipsa sau prezența conlocuirii făptuitorului și victimei: a) în condiția de conlocuire: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, sub tutelă și curatelă, rudele, afiniile lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii; b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afiniile lor, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj)².

² Particularitățile victimei, legate de vârstă, starea civilă, gradul de rudenie, faptul locuirii comune sau separate etc., pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei pentru infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM.

Amintim că, înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.196/2016, dispoziția art.133¹ CP RM avea următorul conținut: „Prin membru de familie se înțelege: a) în condiția conlocuirii: persoanele aflate în relații de căsătorie, de concubinaj, persoanele divorțate, persoanele aflate în relații de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor; b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub curatelă”. Ce s-a schimbat odată cu intrarea în vigoare a acestei legi? La această întrebare răspunde Gh.Pavliuc: „În Nota informativă la proiectul care se află la baza Legii nr.196/2016 se menționează: „Modificările propuse pentru art.133¹ din Codul penal vin să extindă lista subiecților și asupra foștilor soți și a persoanelor care s-au aflat în relații de concubinaj, dar care nu domiciliază împreună” [3]. În realitate, extinderea listei membrilor de familie nu se limitează doar la aceasta. În comparație cu legea anterioară, cea nouă cuprinde în plus următoarele categorii de persoane: a) în condiția de conlocuire: afinii, persoanele aflate în relații asemănătoare celor dintre părinți și copii; b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în divorț, rudele, afinii lor, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj)” [4].

În altă ordine de idei, calitatea de membru de familie trebuie să existe în momentul săvârșirii faptei. În caz contrar, lipsește temeiul aplicării alin.(1) art.201¹ CP RM.

În contextul analizat, nu este exclusă eroarea de fapt. Astfel, dacă făptuitorul consideră eronat că victima are calitatea de membru de familie (deși în realitate victima nu are această calitate), urmărind săvârșirea infracțiunii tocmai asupra persoanei având o asemenea calitate specială, cele săvârșite urmează a fi calificate ca tentativă la una dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM.

Cât privește latura obiectivă a infracțiunilor analizate, fapta prejudiciabilă se exprimă în acțiunea sau inacțiunea de: maltratare sau alte acțiuni violente (lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM); izolare sau intimidare (lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM); priver de mijloace economice (inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară) sau neglijare (lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM).

În cazul infracțiunilor specificate la lit.a) și c) alin.(1) art.201¹ CP RM, latura obiectivă mai include urmările prejudiciabile sub forma vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, precum și legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

În continuare, vom analiza conținutul faptelor prejudiciabile prevăzute la lit.a)-c) alin.(1) art.201¹ CP RM:

a) maltratare sau alte acțiuni violente

Noțiunea de maltratare nu este definită nici în legislația autohtonă. Într-un document al Uniunii Europene se menționează: „Termenul „maltratare” desemnează toate formele de pedepse sau de tratamente crude, inumane sau degradante, inclusiv pedepsele corporale care privează persoana de integritatea sa fizică sau psihică” [5]. Din această definiție reiese că maltratarea implică o atingere adusă integrității fizice sau psihice a persoanei. De asemenea, în această definiție își găsește exprimare ideea ce aparține lui A.N. Popov: „Conceptele „maltratare”, „schingiuire”, „tortură”, „batjocură”, „sadism” fac parte din același registru noțional, reprezentând cazuri particulare de manifestare a cruzimii” [6, p.471].

Așa cum rezultă din dispoziția de la lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM, maltratarea reprezintă un caz particular de acțiune violentă. În sensul acestei dispoziții, „acțiune violentă” înseamnă cauzarea vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății. În dispoziția de la lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM nu este concretizat tipul de violență – fizică sau psihică. În aceste condiții, optăm pentru interpretarea restrictivă a noțiunii „acțiune violentă”, în sensul de „violență fizică”. Aceasta întrucât în alte norme penale sensul noțiunii de violență este tocmai acesta (de exemplu, în dispoziția de la alin.(2) art.179, lit.e) alin.(2) art.187, art.188, 189, alin.(3) art.192¹, art.193 și altele din Codul penal).

În sensul dispoziției de la lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM, violența poate presupune doar o acțiune. Nu intră sub incidența acestei dispoziții violența exprimată în inacțiune, „atunci când, prin neluarea unei măsuri la care subiectul era obligat, victima este expusă să se lovească (de exemplu, făptuitorul nu anunță victima că a dat pe scară cu o substanță alunecoasă pentru protejarea lemnului, provocându-i căderea)” [7, p.125].

În sensul dispoziției de la lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM, violența se poate realiza fie prin acțiunea directă a făptuitorului, fie indirect, prin folosirea unor obiecte, a unui animal, sau chiar prin propria faptă a victimei constrânsă să se accidenteze;

b) izolare sau intimidare

Prin „izolare” se are în vedere, probabil, separarea victimei de restul familiei, de comunitate, de prieteni. Cu această ocazie, precizăm: împiedicarea neîntemeiată a unuia dintre părinți (a ambilor părinți) să comunice

cu copilul ori să ia parte la educarea lui, precum și împiedicarea copilului să comunice cu bunicii, frații și surorile atrage răspundere nu conform lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM, dar potrivit art.64 din Codul contravențional. Totodată, impunerea izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială, se va califica în baza art.166 CP RM, nu conform lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM.

Definind noțiunea „izolare”, am folosit cuvântul „probabil”. În contextul analizat, accentuăm: noțiunea „izolare”, utilizată în dispoziția de la lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM, este una estimativă. Ea nu este definită în cadrul unui act normativ. Este dificil a înțelege care semnificație i-a atribuit legiuitorul. Drept urmare, există pericolul ca cel abilitat cu aplicarea legii penale să evalueze cu aproximație limitele ce marchează sfera de incidență a noțiunii de izolare. În cazul în care persistă îndoiele cu privire la atestarea izolării, în virtutea regulii fixate la alin.(2) art.3 CP RM, nu se va aplica dispoziția de la lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM.

Prin „intimidare” se înțelege insuflarea unei temeri victimei. În special, se are în vedere: amenințarea cu violența fizică; amenințarea cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor; amenințarea cu divulgarea unor informații defăimătoare sau compromițătoare; amenințarea cu răpirea persoanei; alte genuri de amenințare. Suntem de acord cu Gh.Fortuna și N.Corcea, care suțin că, în situația în care intimidarea îmbracă forma amenințării cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, „nu este necesară aplicarea suplimentară a art.155 CP RM. Aceasta întrucât vom fi în prezența concurenței dintre norma generală (art.155 CP RM) și norma specială (alin.(1) art.201¹ CP RM)”. [8];

c) privare de mijloace economice (inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară) sau neglijare

Privarea victimei de mijloace economice nu poate presupune: abuzul de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei; interzicerea dreptului de a posedea, folosi și dispune de bunurile comune; controlul inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuzul de a susține familia; impunerea la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor; alte acțiuni cu efect similar. Această concluzie reiese din definiția noțiunii „violență economică” formulată în art.2 al Legii nr.45/2007.

Ne raliem afirmației lui Gh.Fortuna și N.Corcea, potrivit căreia regula „infracțiunea absorbită nu poate fi mai gravă decât infracțiunea absorbantă” urmează a fi aplicată la interpretarea sintagmei „privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară”, folosite la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM: „Privarea victimei de mijloace economice se poate concretiza, printre altele, în sustragerea bunurilor victimei, însoțită de vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale sau a sănătății. Considerăm că o asemenea faptă ar trebui calificată exclusiv în baza art.188 CP RM. Aceasta o demonstrează compararea sancțiunilor de la art.188 și alin.(1) art.201¹ CP RM” [8].

Luând în considerare cele menționate mai sus, recurgând la metoda excluderii, ajungem la următoarea concluzie: în sensul dispoziției de la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM, privarea de mijloace economice (inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară) se poate exprima, de exemplu, în folosirea ilegală a bunurilor victimei, dacă făptuitorul nu urmărește să le sustragă.

În sensul aceleiași dispoziții, prin „neglijare” se înțelege lăsarea victimei fără grija și atenția cuvenită.

O asemenea faptă se poate exprima, printre altele, în: 1) neacordarea de ajutor, fără motive întemeiate, unui bolnav de către o persoană care, în virtutea legii sau a regulilor speciale, era obligată să-l acorde; 2) lăsarea, cu bună știință, fără ajutor a unei persoane care se află într-o stare periculoasă pentru viață și este lipsită de posibilitatea de a se salva din cauza vârstei fragede sau înaintate, a bolii sau a neputinței, dacă cel vinovat știa despre primejdie și a avut posibilitatea de a acorda ajutor părții vătămate, fie că el însuși a pus-o într-o situație periculoasă pentru viață. Într-un asemenea caz, nu este necesară aplicarea suplimentară a alin.(1) art.162 sau a alin.(1) art.163 CP RM. Aceasta deoarece vom fi în prezența concurenței dintre norma generală (alin.(1) art.162 sau alin.(1) art.163 CP RM) și norma specială (lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM). Dacă într-un astfel de caz se produce din imprudență decesul victimei ori vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății acesteia, calificarea se va face în baza lit.c) alin.(1) art.201¹ și art.149 sau 157 CP RM.

În alt context, infracțiunile prevăzute la lit.a) și c) alin.(1) art.201¹ CP RM sunt infracțiuni materiale. Ele se consideră consumate din momentul producerii vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății.

În această ordine de idei, suntem de acord cu cele menționate de Gh.Fortuna și N.Corcea: „Aplicarea lit.a) sau c) alin.(1) art.201¹ CP RM exclude aplicarea suplimentară a alin.(2) art.78 din Codul contravențional. În legătură cu aceasta, reținem că violența, care nu atinge gradul de intensitate a vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, nu intră sub incidența art.201¹ CP RM. Într-un asemenea caz, răspunderea se aplică

potrivit art.78¹ din Codul contravențional, pentru maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale" [8].

Dacă neglijarea (în sensul dispoziției de la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM) nu provoacă victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății, poate fi aplicată răspunderea pentru neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului (art.63 din Codul contravențional).

La rândul său, infracțiunea specificată la lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul izolării sau intimidării victimei.

Latura subiectivă a infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM se caracterizează prin vinovăție sub formă de intenție. În cazul infracțiunilor specificate la lit.a) sau c) alin.(1) art.201¹ CP RM, intenția este directă sau indirectă. În ipoteza infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM, intenția poate fi doar directă.

La momentul săvârșirii infracțiunilor specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM făptuitorul trebuie să știe sau să admită că este membru al familiei victimei și să urmărească săvârșirea infracțiunii nu asupra oricui, ci asupra persoanei având respectiva calitate specială. Dacă făptuitorul consideră, în mod întemeiat, că victima nu are calitatea de membru de familie, nu-i poate fi aplicată răspunderea în baza lit.a), b) sau c) alin.(1) art.201¹ CP RM. Aceasta nu exclude ca făptuitorul să răspundă pentru o altă faptă (de exemplu, pentru una dintre faptele prevăzute la art.155 CP RM ori la alin.(2) art.78 din Codul contravențional).

Motivul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM pot fi diverse: răzbunare; gelozie; invidie; ură; interes material; ură socială, națională, rasială sau religioasă etc. Trăsăturile particularizante ale acestor motive pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

În ipoteza de intimidare, consemnată la lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM, atestăm prezența unui scop special. Se are în vedere scopul de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei. Întrucât legiuitorul nu a fost suficient de explicit, deducem că acest scop nu se atestă în ipoteza de izolare, specificată la lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM.

Nu este exclus ca scopul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM să fie de a cunoaște actele și faptele victimei. În opinia lui Gh.Pavliuc, acesta este și scopul special al faptei specificate la art.78² „Acte de persecuție” din Codul contravențional [9]. În consecință, se va aplica acest articol, nu alin.(1) art.201¹ CP RM, dacă cel care urmărește un asemenea scop va persecuta membrul de familie (de exemplu, fosta soție) în mod repetat – pe calea urmăririi acestuia sau a contactării ori încercării de a-l contacta prin orice mijloc sau prin intermediul altei persoane – cauzându-i astfel o stare de anxietate sau de frică pentru siguranța proprie ori a rudelor apropiate și constrângându-l să-și modifice conduita de viață.

Subiectul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. Subiectul acestor infracțiuni are o calitate specială în raport cu victima infracțiunii: este membru al familiei victimei. La această calitate ne-am referit cu prilejul investigării trăsăturilor victimei infracțiunilor specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM.

În altă ordine de idei, dacă oricare dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM este săvârșită asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei, răspunderea se agravează conform *lit.a) alin.(2) art.201¹ CP RM*.

În această ipoteză, este necesar să fie întrunite următoarele două condiții: 1) să existe o pluralitate de victime care au calitatea de membri de familie; 2) făptuitorul să manifeste o intenție unică (dublată de un scop unic) de a săvârși violența în familie asupra a doi sau a mai multor membri de familie.

Vizavi de prima condiție, este de menționat că oricare dintre infracțiunile specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM, săvârșită asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei, se realizează în forma consumată dacă infracțiunea în cauză își produce efectul asupra tuturor victimelor vizate.

Se aplică răspunderea în baza art.27 și lit.a) alin.(2) art.201¹ CP RM în oricare dintre următoarele ipoteze, presupunând intenția directă determinată a făptuitorului în raport cu numărul de victime: 1) intenția făptuitorului s-a exprimat în săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei, însă infracțiunea în cauză nu-și produce efectul asupra niciuneia dintre victimele vizate; 2) intenția făptuitorului a constat în săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM asupra a doi membri ai familiei, însă infracțiunea în cauză își produce efectul doar asupra uneia dintre victimele vizate; 3) intenția făptuitorului se exprimă în săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM asupra a trei membri ai familiei, însă infracțiunea în cauză își produce efectul doar asupra uneia sau a două dintre victimele vizate etc.

Doar la individualizarea pedepsei pentru infracțiunea specificată la lit.a) alin.(2) art.201¹ CP RM poate fi luat în considerare gradul de neproducere a rezultatului infracțional.

În legătură cu cea de-a doua condiție care rezultă din dispoziția de la lit.a) alin.(2) art.201¹ CP RM este de menționat că intenția unică (dublă de un scop unic) de a săvârși oricare dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM asupra a doi sau a mai multor membri de familie se poate realiza simultan în raport cu toate victimele. Însă, este posibil ca intenția de a săvârși astfel de infracțiuni asupra a doi sau a mai multor membri de familie să nu se realizeze simultan, ci etapizat, parcurgând mai multe episoade. În acest caz vom fi în prezența unei infracțiuni unice prelungite specificate la lit.a) alin.(2) art.201¹ CP RM, având la bază intenția unică de a săvârși oricare dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM asupra a doi sau a mai multor membri de familie.

Important este ca intenția de a săvârși astfel de infracțiuni asupra a doi sau a mai multor membri de familie să se formeze fie până la săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM asupra primei victime, fie în procesul de realizare a acțiunii (inacțiunii) îndreptate spre săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM asupra primei victime. Nu însă după aceasta. În caz contrar, cele săvârșite vor forma concursul dintre două sau mai multe infracțiuni specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM.

Cât privește circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM – „săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție” – aceasta este una de factură nouă. După Gh.Pavliuc, în această ipoteză „se au în vedere măsurile de protecție în sensul art.15 al Legii nr.45/2007. Agravarea răspunderii conform lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM se justifică din perspectiva alin.(6) art.15² al Legii nr.45/2007: „Refuzul sau eschivarea agresorului de la executarea cerințelor ordinului de restricție de urgență/ordonanței de protecție atrage răspundere conform legii” [4].

În ipoteza prevăzută la lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM, motivul comiterii infracțiunii îl poate constitui răzbunarea pentru solicitarea de către victimă sau aplicarea în folosul acesteia a măsurilor de protecție stabilite de art.15 al Legii nr.45/2007. În orice caz, solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție trebuie să precedă săvârșirea infracțiunii specificate la lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM. Totodată, măsurile de protecție sunt solicitate sau aplicate ca urmare a unei fapte de violență în familie. Astfel că lanțul causal respectiv poate fi ilustrat în felul următor: „fapta de violență în familie” → „solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție” → „infracțiunea prevăzută la lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM”. Prima verigă din acest lanț causal se exprimă nu neapărat în una dintre faptele specificate la art.201¹ CP RM sau la art.78¹ din Codul contravențional. Potrivit alin.(1) art.12 al Legii nr.45/2007, „victima are dreptul să sesizeze orice caz de violență în familie și să solicite protecție”. În corespundere cu art.2 al aceleiași legi, prin „violență în familie” se înțelege „acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral”. Noțiunile „violență fizică”, „violență sexuală”, „violență psihologică”, „violență spirituală” și „violență economică” sunt definite în art.2 al Legii nr.45/2007. Oricare dintre faptele, care intră sub incidența acestor definiții, poate precede solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție, în sensul lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM.

În alt registru, în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.c) alin.(2) și la alin.(3) art.201¹ CP RM, obiectul juridic special are un caracter complex. Astfel, obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la solidaritatea familială. La rândul său, obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea persoanei (lit.c) alin.(2) și lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM) sau viața persoanei (lit.b) alin.(3) art.201¹ CP RM).

Obiectul material al infracțiunilor specificate la lit.c) alin.(2) și la alin.(3) art.201¹ CP RM îl reprezintă corpul persoanei (în acele cazuri când săvârșirea faptei presupune influențarea nemijlocită infracțională asupra corpului victimei).

Victimă în cazul infracțiunilor analizate poate fi oricare membru al familiei făptuitorului. Noțiunea de membru al familiei a fost analizată cu ocazia examinării infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM.

În cazul infracțiunilor specificate la lit.c) alin.(2) și la alin.(3) art.201¹ CP RM, latura obiectivă are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau inacțiunea de cauzare a vătămării medii a integrității corporale sau a sănătății (lit.c) alin.(2) art.201¹ CP RM), de cauzare a vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății (lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM) sau de determinare la sinucidere sau la tentativa (*a se citi* – încercarea) de sinucidere (lit.b) alin.(3) art.201¹ CP RM); 2) urmările prejudiciabile care se exprimă,

după caz, în: vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății (lit.c) alin.(2) art.201¹ CP RM); vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM); sinuciderea sau tentativa de sinucidere (lit.b) alin.(3) art.201¹ CP RM); 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Metodele și mijloacele aplicate la săvârșirea infracțiunilor prevăzute la lit.c) alin.(2) sau la alin.(3) art.201¹ CP RM nu au nicio relevanță la calificarea faptei, însă pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

Infracțiunile specificate la lit.c) alin.(2) și la alin.(3) art.201¹ CP RM sunt infracțiuni materiale. Ele se consideră consumate, după caz, din momentul producerii: vătămării medii a integrității corporale sau a sănătății (lit.c) alin.(2) art.201¹ CP RM); vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății (lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM); sinuciderii sau tentativei de sinucidere (lit.b) alin.(3) art.201¹ CP RM).

În ipoteza producerii vătămării medii a integrității corporale sau a sănătății, aplicarea răspunderii conform lit.c) alin.(2) art.201¹ CP RM exclude calificarea suplimentară în conformitate cu art.152 CP RM. În această ipoteză, săvârșirea vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății în prezența unor circumstanțe agravante, care sunt consemnate în alin.(2) art.152 CP RM, nu influențează în niciun fel asupra calificării celor săvârșite potrivit lit.c) alin.(2) art.201¹ CP RM. Prezența unor asemenea circumstanțe agravante poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei stabilite la alin.(2) art.201¹ CP RM.

În situația producerii vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății, aplicarea răspunderii în baza lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM exclude calificarea suplimentară în conformitate cu art.151 CP RM. În această situație, săvârșirea vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății în prezența unor circumstanțe agravante, care sunt consemnate în alin.(2) art.151 CP RM, nu are niciun impact asupra calificării celor comise conform lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM. Prezența unor asemenea circumstanțe agravante poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei stabilite la alin.(3) art.201¹ CP RM.

În cazul producerii sinuciderii sau tentativei de sinucidere, aplicarea răspunderii conform lit.b) alin.(3) art.201¹ CP RM exclude calificarea suplimentară în conformitate cu art.150 CP RM. În această ipoteză, comiterea determinării la sinucidere în prezența ipotezelor specificate la art.50 CP RM nu influențează în niciun fel asupra calificării celor săvârșite potrivit lit.b) alin.(3) art.201¹ CP RM. Prezența unor asemenea ipoteze poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei stabilite la alin.(3) art.201¹ CP RM.

Sub aspectul laturii subiective, în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.c) alin.(2) și la alin.(3) art.201¹ CP RM făptuitorul manifestă intenție directă sau indirectă.

La momentul săvârșirii infracțiunilor examinate făptuitorul trebuie să știe sau să admită că este membru al familiei victimei și să urmărească săvârșirea infracțiunii nu asupra oricui, ci asupra persoanei având respectiva calitate specială. Dacă făptuitorul consideră, în mod întemeiat, că victima nu are calitatea de membru de familie, nu-i poate fi aplicată răspunderea în baza lit.c) alin.(2) sau alin.(3) art.201¹ CP RM. Aceasta nu înseamnă însă că făptuitorul nu va răspunde pentru una dintre infracțiunile specificate la art.150, 151 sau 152 CP RM, a căror prezență nu poate fi pusă la îndoială.

Accentuăm: în ipoteza infracțiunilor prevăzute la lit.c) alin.(2) și la alin.(3) art.201¹ CP RM nu este posibilă manifestarea imprudenței. Aceasta reiese din interpretarea sistematică a sancțiunilor de la art.150-152 și alin.(2), (3) art.201¹ CP RM, dar și din esența juridică a violenței în familie.

În consecință, se va aplica art.157 CP RM în cazul vătămării grave ori medii a integrității corporale sau a sănătății cauzate din imprudență de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei.

Subiectul infracțiunilor prevăzute la lit.c) alin.(2) și la alin.(3) art.201¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. Subiectul infracțiunilor în cauză are o calitate specială în raport cu victima infracțiunii: este membru al familiei victimei.

În continuare, va fi examinată circumstanța agravantă consemnată la *alin.(4) art.201¹ CP RM*. Această agravantă, atașabilă infracțiunii specificate la lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM, presupune că vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, se soldează cu decesul victimei. Precizăm că, înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.196/2016, într-un asemenea caz calificarea trebuia făcută în baza art.149 și lit.a) alin.(3) art.201¹ CP RM.

Ne raliem punctului de vedere exprimat de Gh.Fortuna și N.Corcea: „Aplicarea alin.(4) art.201¹ CP RM exclude aplicarea suplimentară a alin.(4) art.151 CP RM. În context, Gh.Pavliuc menționează: „Cel mai probabil, prevederii de la alin.(4) art.201¹ CP RM i-a fost rezervat rolul de normă specială față de alin.(4)

art.151 CP RM. Atrage atenția faptul că ambele aceste norme stabilesc aceeași pedeapsă – închisoare de la 12 la 15 ani. În aceste condiții, ne întrebăm: care a fost sensul defalcării respectivei norme speciale? Dacă cel care săvârșește infracțiunea asupra unui membru de familie este pedepsit la fel ca persoana care comite infracțiunea asupra oricărei alte persoane, care a fost rațiunea de a diferenția răspunderea penală?" [4]. Suntem de acord cu această observație. De aceea, recomandăm legiuitorului ca sancțiunea de la alin.(4) art.151 CP RM să fie modificată în modul următor: „se pedepsesc cu închisoare de la 11 la 13 ani” [8]. Ne alăturăm acestei observații. Neacceptarea recomandării *de lege ferenda*, formulate de către Gh.Fortuna și N.Corcea, ar atesta caracterul „de decor” al circumstanței agravante consemnate în alin.(4) art.201¹ CP RM.

Cât privește ipoteza de la lit.c) alin.(3) art.201¹ CP RM în redacția legii „vechi” (adică, până la intrarea în vigoare a Legii nr.196/2016) – „a provocat decesul victimei” – aceasta se regăsește în dispoziția de la lit.e¹) alin.(2) art.145 CP RM. În opinia lui Gh.Pavliuc, pe care o susținem, prevederea de la lit.c) alin.(3) art.201¹ CP RM în redacția legii „vechi” „incrimina omorul săvârșit asupra unui membru de familie, însă era aplicată în cazul vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății soldate cu decesul victimei, săvârșite asupra unui membru de familie. În legea penală în vigoare s-a ajuns la un compromis *sui generis*, pe calea diferențierii celor două ipoteze prevăzute la lit.e¹) alin.(2) art.145 și la alin.(4) art.201¹ CP RM” [4].

În încheiere, ne exprimăm încă o dată speranța că legiuitorul va da dovadă de consecvență și va completa art.150-152 și 155 CP RM cu prevederi referitoare la săvârșirea infracțiunii asupra unui membru de familie. Actualmente, o astfel de concepție este promovată în dispozițiile de la lit.e¹) alin.(2) art.145, lit.b²) alin.(2) art.171 și lit.b²) alin.(2) art.172 CP RM, precum și ale art.78¹ din Codul contravențional. Existența unor asemenea dispoziții compromite maniera de incriminare din art.201¹ CP RM. Completarea pe care o propunem ar face inutil art.201¹ CP RM, care ar trebui abrogat.

Concluzii

În art.201¹ CP RM, sub denumirea marginală de violență în familie sunt reunite șase variante-tip de infracțiuni și trei variante agravate de infracțiuni. În ipoteza infracțiunilor specificate la alin.(1) art.201¹ CP RM, obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la solidaritatea familială. La rândul său, obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la: sănătatea persoanei (și integritatea fizică sau psihică a persoanei – în ipoteza maltratării) (lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM); libertatea fizică a persoanei (în ipoteza de izolare) sau libertatea psihică a persoanei (în ipoteza de intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei) (lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM); sănătatea persoanei (lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM). În cazul infracțiunii prevăzute la lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM, obiectul material îl reprezintă corpul persoanei. Mijloacele economice (inclusiv mijloacele de existență primară) constituie obiectul material al infracțiunii specificate la lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM. Cât privește latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.201¹ CP RM, fapta prejudiciabilă se exprimă în acțiunea sau inacțiunea de: maltratare sau alte acțiuni violente (lit.a) alin.(1) art.201¹ CP RM); izolare sau intimidare (lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM); privare de mijloace economice (inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară) sau neglijare (lit.c) alin.(1) art.201¹ CP RM). În cazul infracțiunilor specificate la lit.a) și c) alin.(1) art.201¹ CP RM, latura obiectivă mai include urmările prejudiciabile sub forma vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, precum și legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. În alt context, infracțiunile prevăzute la lit.a) și c) alin.(1) art.201¹ CP RM sunt infracțiuni materiale. Ele se consideră consumate din momentul producerii vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății. La rândul său, infracțiunea specificată la lit.b) alin.(1) art.201¹ CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul izolării sau intimidării victimei. În ipoteza infracțiunilor specificate la lit.a) sau c) alin.(1) art.201¹ CP RM, intenția este directă sau indirectă. În cazul infracțiunii prevăzute la lit. b) alin.(1) art.201¹ CP RM, intenția poate fi doar directă. În ipoteza de intimidare, consemnată la lit. b) alin.(1) art.201¹ CP RM, atestăm prezența scopului special de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei. Oricare dintre faptele, care intră sub incidența definițiilor noțiunilor „violență fizică”, „violență sexuală”, „violență psihologică”, „violență spirituală” și „violență economică”, formulate în art.2 al Legii nr.45/2007, poate precede solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție, în sensul lit.b) alin.(2) art.201¹ CP RM. Calificarea faptei conform lit.c) alin.(2) sau alin.(3) art.201¹ CP RM exclude aplicarea suplimentară a art.150, 151 sau 152 CP RM.

Referințe:

1. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.306-313.
2. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56.
3. Notă informativă la proiectul de Lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. [Accesat: 22.08.2017] Disponibil: http://www.particip.gov.md/public/documente/139/ro_2885_Nota-informativa.pdf
4. PAVLIUC, Gh. Reflecții asupra amendamentelor operate în Codul penal al Republicii Moldova prin Legea nr.196/2016. În: *Актуальные научные исследования в современном мире: XXI Международная научная конференция* (26-27 января 2017 г., Переяслав-Хмельницкий). Сборник научных трудов. Переяслав-Хмельницкий, 2017, Вып.1, ч.4, с.109-114. ISSN 2524-0986
5. Guidelines to EU policy towards third countries on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. [Accesat: 22.08.2017] Disponibil: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/TortureGuidelines.pdf>
6. ПОПОВ, А.Н. *Убийства при отягчающих обстоятельствах*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс. 898 с.
7. NISTOREANU, Gh., BOROI, A., MOLNAR, I. et al. *Drept penal. Partea Specială*. București: Europa Nova, 1999. 735 p.
8. FORTUNA, Gh., CORCEA, N. Violența în familie și faptele adiacente: concurență de norme sau concurs de infracțiuni? În: *Sharing the Results of Research towards Closer Global Cooperation among Scientists: Results of the 11 International Conference: Collection of Research Papers* (June 2, 2017), 2017, p.35-39. ISBN ISBN 978-1-77192-356-9
9. PAVLIUC, Gh. Actele de persecuție în reglementarea Codului contravențional al Republicii Moldova: analiza unei inovații legislative. În: *International Scientific Journal „Euro-American Scientific Cooperation: research articles”*, 2017, vol.15, p.34-37. ISBN 978-1-77192-337-8

Prezentat la 30.08.2017